

#ÄÄNI MAALLE.

KYMMENEN TEESIÄ ELÄVÄLLE SUOMELLE

MTK:n eduskuntavaalitavoitteet 2023

Metsänomistajat

www.mtk.fi/eduskuntavaalit

Metsänomistajat

www.mtk.fi/eduskuntavaalit

Kuluva vuosikymmen on eletty poikkeusaikaa. Kansakunnan simpään on iskostunut huoli siitä, kykenemmekö turvaamaan hyvinvointiyhteiskunnan rahoituksen. Kannamme huolta siitä, onko Suomi turvallinen ja sopeutumiskykyinen maailman murroksissa. Miten yhdistämme välttämättömän talouskasvun ja kestävämmän kehityksen vaatimukset? MTK:lla ja maaseudulla on tarjota ratkaisuja.

Julkista taloutta on tasapainotettava, mutta leikkaamalla ja veroja nostamalla ei tilannetta yksin pelasteta. Talouden kasvu syntyy työstä ja investoinneista. Seuraavan hallituksen on tavoiteltava yhteiskuntaa, jossa ihmiset työllistyvät ja elinkeinoelämällä on Euroopan parhaat edellytykset investoida ja luoda työtä Suomen luontaisiin vahvuuksiin nojautuen.

Maaseutu ja maaseudun resurssit ovat Suomen vahvuuksia. Tulevassa hallitusohjelmassa maaseutu on nähtävä kasvun moottorina. Poliitiikan on muututtava mahdollisuuksien luojaksi. Hallituksella ja eduskunnalla on vastuu hakea yhdessä ratkaisuja niin kotimaassa, EU:ssa kuin kansainvälisilläkin kentillä.

Suomalainen maaseutu ruokkii suomalaiset. Maaseudun raaka-aineista jalostetuilla vientieuroilla luodaan hyvinvointia koko maahan. Maaseudulle rakennetaan energiakumous, joka uudistaa yhteiskunnan. Uuden hallituksen on käytännön toimin aloitettava bio-Suomen renessanssi.

Seuraavat kymmenen teesiä kertovat, mitä pitää tehdä.

10.

Terästä EU-vaikuttamista – kansallista päätäntävaltaa vahvistettava

Suomen on oltava tehokas EU-vaikuttamisessa jo lainsäädäntöhankkeiden valmisteluvaiheessa. EU:ssa pitää olla yhtenäinen Suomen linja. Hankkeiden käynnistymisvaiheessa Suomen on oltava aktiivinen. Komissiossa ja neuvostossa on löydettävä samanmielisiä liittolaisia.

EU-asioiden kansallisten vaikutusarvioiden laatua on parannettava, erityisesti eri hankkeiden yhteisvaikutusten arviointi vaatii kehittämistä. Suomen on pyrittävä mahdollisimman laajaan kansalliseen päätös- ja toimeenpanovaltaan kaikissa luonnonvarojen käyttöä koskevissa EU-hankkeissa.

Suomen EU-politiikan kulmakivenä on periaate, jonka mukaan EU:n on oltava iso isoissa asioissa ja pieni pienissä. Eurooppapolitiikkamme on aloitteellista ja vastuullista. Suomi edistää Eurooppaa, joka on nykyistä valmiimpi sopeutumaan kriiseihin ja kestävyysaasteisiin. Tämä edellyttää, että EU pitää huolta talouden kasvusta ja uudistumisesta siten, että myös syrjäisemmillä alueilla on mahdollisuus hyvään elämään ja kehittyvään yritystoimintaan. Suomen on puolustettava hajautettuja rakenteita erityisesti maatalous- ja maaseutupolitiikassa. Tällä linjalla on myös vahva kokonaisturvallisuutta vahvistava merkitys.

EU-päätäjien tietoisuutta Suomesta ja elinkeinoistamme on vahvistettava. Metsäosaamisemme vieminen EU-päätöksentekoon vaatii oman valtiollisen ohjelman. Suomalaisten rekrytointeja ja urakehitystä EU-instituutioissa on tuettava paljon nykyistä vahvemmin.

8. Välitä viljelijästä – turvaa kotimainen ruuantuotanto

Tarvitsemme monipuoliset ja kehittyvät maatalousyrittäjien hyvinvointipalvelut huoltovarmuuden vahvistamiseksi ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden turvaamiseksi. Valtion rahoitus eläketurvaan säilytetään tasolla, joka varmistaa työeläkkeiden kannustavuuden ja kattavuuden.

Säilytetään lomituspalvelut työhyvinvointipalveluna nykyisellä rahoituspohjalla STM:ssä työurien pidentämisen, työhyvinvoinnin turvaamisen ja sosiaaliturvan toteutumisen tavoittein. Lain parempaa käytännön toimintaa sekä osaavien lomittajien saatavuutta edistetään määrätietoisesti.

Vakinaistetaan Melaan Välitä viljelijästä -hankkeessa luotu toimintamalli osana maatalousyrittäjien eläkelain mukaista toimintaa nykyisellä rahoitustasolla ruokaa ja energiaa tuottaville maataloille. Nykyisen työkykykoordinaattoritoiminnan rinnalle kehitetään muutostuen toimintamalleja sekä varautumista ja sosiaalista riskienhallintaa tukevia toimintatapoja. Tilakohtaisen työhyvinvointityön lisäksi ruuantuottajien verkostoitumista ja osaamista vahvistavat toimintamallit säilytetään.

Työterveyspalvelujen laatu ja saatavuus varmistetaan ruuantuottajille niin, että ruuantuottajien työhön liittyvät erityiset riskit tunnistetaan osana palvelua. Maatilayrittäjät kohtaavat ennennäkemättömiä jaksamis- ja hyvinvointihaasteita. Maatalouslomitukseen toteutus ansaitsee työrauhan. Lomituspalvelut säilytetään vähintään nykyisellä rahoituspohjalla. Suuria rakenteellisia uudistuksia ei kaivata.

9. Lisää valtaa alueille – kansalliset pelisäännöt, alueellinen toimivalta

Julkiset palvelut on uudistettava koko maassa niin, että edellytykset elämiseen, työn tekemiseen ja yrittämiseen vahvistuvat. Alueiden erilaisuus on otettava huomioon. Valtion läsnäolo alueilla nähdään ennen kaikkea palveluiden ja viranomais-toiminnan alueellisen järjestämisen tarpeena. Valtion palvelut vahvistavat alueiden elinvoimaisuutta, turvallisuutta ja yhdenvertaisuutta. Valtion virastot on koottava yhteen kullekin alueelle vahvoiksi monialaisiksi toimijoiksi, joilla toisaalta on valtakunnalliset yhteiset pelisäännöt, kulttuuri ja toimintatavat, mutta toisaalta alueilla toimivaltaiset monialaiset virastot.

Hyvinvointialueiden tulee tuottaa saavutettavat, toimivat sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut, toimivat sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut joka puolella Suomea. Alueiden toimintaa kehitetään nykyrakenteella niin, että palvelut kyetään tuottamaan talouden kantokyvyn rajoissa. Toimintatapoja on uudistettava digitalisaation mahdollisuuksia hyödyntäen. Järkevää yhteistyötä toisten hyvinvointialueiden, kuntien ja yksityisen sektorin kanssa on lisättävä. Pelastustoimen voimavarat harvaan asuttujen alueiden varautumisen ja valmiuden hoitamiseen on varmistettava.

Kuntien muuttunut asema vaatii uudenlaista ajattelua ja toimintaa. Kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistuksessa on lähdettävä vakaudesta ja ennakoitavuudesta. Koulutuksen tasa-arvo on turvattava. Lukio on elinvoimakeijä suurelle osalle pienistä kunnista. Ammatillisen koulutuksen valtakunnallinen saatavuus on varmistettava. Maaseudulle tärkeän ympäristöterveydenhuollon tehtävät on syytä säilyttää kuntien vastuulla.

1. Vahvasta yhteiskunnan iskunkestävyyttä – koko maan resurssit käyttöön

Hajautettu yhteiskuntarakente on Suomen vahvuus talouden ja turvallisuuden kannalta. Etätyö tuli jäädäkseen, mikä luo mahdollisuuksia asua, tehdä työtä ja yrittää kaikkialla. Tällaisia mahdollisuuksia pitää edistää ja lisätä edellytyksiä elinkeinotoiminnan ja palvelujen syntyemiselle eri alueilla. Maaseutuvaikutusten arviointi on suoritettava osana lainsäädännön valmisteluprosesseja.

Saavutettavuutta Suomessa on parannettava. Kun maailmanlaajuiset toimitusketjut horjuvat, kotimaan kuljetukset ja logistiikka ovat yhä kriittisempiä. Seuraavan hallituksen on toteutettava suurimmasta korjausvelasta kärsivälle alemmalle tieverkolle 100 miljoonan euron tasokorotus kunnossapitoo. Myös nopeat ja käyttökustannuksiltaan kohtuuhintaiset tietoliikenneyhteydet on ulotettava kaikkien saataville koko maahan ja digitaalisia palveluja on lisättävä. Kansalaisten IT-taitojen kehittäminen tulee sisällyttää koulutukseen eri asteilla.

Metsätaloudesta kertyvät verot on tulotettava täysimääräisesti metsän sijaintikuntaan. Maatilojen talous on vakautettava, jotta maakuntien taloudelle ja huoltovarmuudelle tärkeä ruokajärjestelmä ei murru. Maatalouden kustannuksia nostavia päätöksiä ei tule missään nimessä tehdä. Maatilatalouden kehittämisen rahoitusjärjestelmää on vahvistettava ja monipuolistettava. Maaseutumatkailuun on panostettava samalla, kun matkailun edistämisen perusrahoitusta nostetaan.

2. Reiluuta ruokamarkkinat – pelastetaan ruokaturva

Maatalouspolitiikalla on pyrittävä markkinavetoiseen kasvuun hajautettu perhevilmelmämalli säilyttäen. Ruokamarkkinoiden epätasaista neuvotteluvoimaa ylläpitävät rakenteet on purettava, jotta viljelijöiden ja muiden tuottajien hyödyntäminen päivittäistavarakaupan toimesta saadaan loppumaan.

Julkisen sektorin ruokahankinnoissa on veloitettava noudattamaan kotimaan tuotannolle asetettuja laatuvaatimuksia. Julkisten hankintojen osalta ruoka ja energia on rinnastettava lainsäädännössä puolustus- ja turvallisuushankintoihin.

Kuluttajille on taattava oikeus tietoon ruuan alkuperästä ja tuotantotavoista kulutus- tai ostopaikasta riippumatta. Uuden hallituksen on luotava lainsäädäntö, jossa vahvemmalta osapuolelta edellytetään aina suurempaa avoimuutta datan suhteen, ja kassadata tulee avata nopeasti. Poikkeuksellinen tuotantokustannusten nousu on korvattava myös kesken hinnoittelujaksojen esimerkiksi indeksien avulla tai muulla vastaavalla tavalla.

Ruokaviennin arvo on kaksinkertaistettava hallituskaudella yli 4 miljardiin euroon vuodessa. Hallitus sopii yrityskohtaisista tavoitteista alan toimijoiden kanssa ja sitoutuu itse kehittämissuunnitelmaan. Parannetaan vientiyrityksille suunnattujen markkinaehtoisten konsulttipalveluiden saatavuutta kehittämällä Business Finlandin palveluja tai perustamalla uusi valtio-omisteinen palveluyhtiö.

Elintarvikemarkkinavaltuutetun asemaa ja toimivaltaa on edelleen vahvistettava. Valtuutetun toimintaa on suunnattava vahvemmin alkutuottajan turvaksi mukaan lukien tuotantopäätösten kaupan valvonta. Valtuutetun mahdollisuus määrätä seuraamusmaksuja kasvattaisi kynnystä ryhtyä lain vastaiseen toimintaan. Tullille ja ruokavirastolle on lisättävä resursseja, jotta ne voivat tehokkaammin valvoa tuodun ruuan turvallisuutta sekä jäljitettävyyttä ja estää ruokaväärennösten pääsy markkinoille.

On pyrittävä laajaan kansalliseen yhteisymmärrykseen kotimaisen ruoantuotannon harjoittamisesta, arvostuksesta ja koko ruokaketjun vientipotentiaalin hyödyntämisestä. Osana kansallisen ruokakulttuurin vahvistamista tunnistamme suomalaisen ruoantuotannon kestävyys- ja roolin monipuolisen ruoantuotannon edelläkävijänä.

7. Harjoita vaikuttavaa ja oikeudenmukaista ympäristöpolitiikkaa – luonto on yhteinen asiamme

Ilmastopolitiikan ensisijainen tavoite on kirkastettava hallitusohjelmassa. Se on fossiilisten päästöjen vähentäminen siten, että omasta kilpailukyvyistä ja oikeudenmukaisesta siirtymästä pidetään huolta. Hiilinielua tarvitaan kompensoimaan päästöjä ja se on tehtävä aidosti markkinalähtöisesti, vapaaehtoisesti ja taloudellisesti kannattavasti. Tulevaisuuden hiilimarkkinat on rakennettava yhdenvertaisiksi ja läpinäkyviksi kansallisesti ja kansainvälisesti. Metsien ja peltojen ilmastoystävälliseen hoitoon kannustetaan siten, että tuotantokapasiteetista ja kannattavuudesta huolehditaan.

Luonnon ja ympäristön tarjoamat hyödykkeet ovat maa- ja metsätalouden sekä uusiutuvan energian tuotannon perusta. Nykyisestä voimakkaasta vastakkainasettelusta ympäristönsuojelussa pitää päästä irti, ja sen sijaan toimia yhdessä. Ympäristönsuojelutoimien tulee olla tutkittuun tietoon perustuvaa, monihyötyistä ja kustannustehokasta. Parantamalla ympäristön tilaa varmistamme myös oman maa- ja metsätaloutemme tulevaisuuden sekä koko maan kestävä talouskasvun edellytykset. Ympäristö- ja ilmastotoimien seurantaa tuetaan turvaamalla maa- ja metsätalouden pitkäjänteisen ja riippumattoman tutkimuksen rahoitus.

Luonnonsuojelun resursseja ohjataan vapaaehtoiseen suojeluun ja tuloksiltaan vaikuttavimpiin kohteisiin. Luontotyyppien punaisesta kirjasta tehdään tieteellinen arvio, jonka kautta voidaan vahvistaa suojelutoimien ja kansalaiskeskustelun tiedeperusteisuutta. MTK:n rahoituksella valmistettava luonnon monimuotoisuuden tiekartta otetaan ohjenuoraksi maa- ja metsätalouden suojelutyössä. EU:n ennallistamisasetukseen liittyvää vaikuttamistyötä tiivistetään, jotta lopputulos täyttäisi kestävyys- ja elämäntilaa. Maa- ja metsätalouden vesien suojeluun panostetaan lisää määrärahoja erityisesti herkimmillä valuma-alueilla.

4.

Tee maaseudun yrittäjyydestä houkuttelevaa – omistajavaihdoksia ja osaamista tarvitaan lisää

Maatilojen omistajavaihdoksia edistetään parhaiten alan kannattavuutta parantamalla. Omistajavaihdoksiin liittyvä osaaminen ja yritysten välitystoiminta tulee tehdä näkyväksi ja saavutettavaksi niin luopuvalle kuin aloittavalle yrittäjälle. Alalle tarvitaan kaikki osaajat, niin nuoret kuin esimerkiksi alanvaihtajat. Maatilaympäristö luo mahdollisuuksia yrittäjyyteen ja ajatusta maatilaympäristöstä alustana monialaiselle yrittäjyydelle tulee edistää. Monialaisuutta ei tule nähdä ratkaisuna maatilayrittäjyyden heikolle kannattavuudelle.

Omistamiseen ja sukupolvenvaihdoksiin perustuvan toiminnan rinnalle tarvitaan vähemmän pääomaintensiivisiä polkuja maa- ja metsätalousyrittäjyyteen. Vaihtoehtoisia yrittäjyysmalleja ja alalle tulemisen tapoja on kehitettävä ja näihin liittyvää osaamista ja kokemuksia on tehtävä näkyväksi. Luodaan omistajavaihdoksiin liittyvä virtuaalinen osaamiskeskus, johon kumuloidaan syntyvää ja olemassa olevaa tietoa. Samalla edistetään välitystoiminnan näkyvyyttä ja saavutettavuutta.

Hallittu ja aktiivinen omistajavaihdos luo parhaat edellytykset kestäväälle yritystoiminnalle ja yrittäjäperheen hyvinvoinnille. Rakennetaan mentorointimalli, jossa kannuste muodostuu myös luopujille osallistua omistajavaihdosprosessiin. Määräaikainen luovutusvoittoveron poistaminen maatalousmaan ja tuotantorakennusten osalta kannusteeksi kuolinpesän ja kamiselle, kun omistus myydään aktiiviviljelijälle.

Opinnoissa tulee tunnistaa omistajavaihdosprosessin onnistumisen merkitys. Onnistunut omistajavaihdos luo pohjan yrityksen ja siinä työskentelevien perheenjäsenten hyvinvoinnille ja koko alan jatkuvuudelle. Osaamisen lähtökohta on, että omistajavaihdosprosessi ei koske vain tulevia maa- ja metsätalouden alan yrittäjiä, vaan aiheeseen liittyviä opintoja pitää käydä ja olla saatavilla laajasti alan opiskelijoille.

Maatalousopetuksen verkosto on karsiutunut ohueksi. Samaa aikaan maatilayrittäjiltä ja maatilojen työntekijöiltä vaaditaan yhä korkeampaa osaamista. Alkutuotantosektorin koulutuksen valtakunnallinen saatavuus nostaa alan houkuttelevuutta ja luo mahdollisuuksia sopeutua muuttuvaan toimintaympäristöön. Panostusta tarvitaan niin toisen kuin kolmannen asteen koulutukseen. EU-politiikassa on vaikuttava nuorten ja tulevaisuuden tekijöiden puolesta luoden näkymää houkuttelevasta tulevaisuudesta alalla.

5.

Pelasta oikeusvaltio – palauta omaisuuden suoja

Lunastuslainsäädäntö on uusittava. Lunastamisen on aina oltava viimeinen keino silloin, kun muut keinot eivät turvaa yleisen tarpeen vaatimia hankkeita. Lunastaminen ei saa olla automaatti voitontekoon toisen mailla. Erityisesti sähkönsiirtolinjojen ja kuntien raakamaan lunastukset ovat kasvava ongelma. Yleisen tarpeen vaatimusta kaupallisissa hankkeissa on kiristettävä. Mikäli maanomistaja tai muu yksityinen taho pystyy itse toteuttamaan aiotun hankkeen, ei lunastamista saa sallia. Lunastuskorvauksia varten tarvitaan oma lakinsa vastaamaan erilaisiin tarpeisiin ja poistamaan epäoikeudenmukaisuus. Lunastuskorvausten tulee määräytyä omaisuuden tulevan tuottoarvon perusteella.

Kuntien maapolitiikkaan tulee tehdä maanomistajille reilu uudistus. Maanomistajat eivät saa oikeusvaltiossa joutua pelkäämään pakkolunastuksia. Pakkolunastus tulee sallia vain hankkeissa, joissa julkisen vallan väliintulo on edellytys hankkeen toteuttamiselle. Hankekaavoitus yhdessä maanomistajan kanssa tulee tehdä mahdolliseksi ja kuntien maapolitiikasta tulee tehdä avointa ja läpinäkyvää.

Kaavoitusta tulee yksinkertaistaa ja viranomaisten tehtäviä selkeyttää. Kaavoituksen merkittävä ongelma on, että kaavoitusta käytetään ympäristöpolitiikan välineenä ilman selkeitä tavoitteita. Valtio ei saa vyöryttää kansainvälisten ympäristösitoumustensa toimeenpanoa kunnille. Esimerkiksi kaavoituksen käyttäminen sellaiseen suojeluun, joka ei perustu muuhun lainsäädäntöön, ei täytä hallinnon oikeusperiaatetta, oikeusturvan takeita eikä toteuta omaisuuden suojaa. Nykyisen maankäyttöä ja kaavoitusta koskevan lainsäädännön väljässä kehikossa kaavoituksesta on tullut ennakoimaton ja arvaamaton maakunnallisella ja kunnallisella tasolla käytetty instrumentti, jonka sisältöä lainsäätäjä ei ole vahvistanut. Tällainen järjestelmä ei täytä oikeusvaltion peruseriaatteita. Tarvitaan selkeät tavoitteet ja selkeä tehtäväjako eri viranomaisten kesken.